

REVELATIO

WILHELM DANCĂ

**MYSTERIUM CHRISTI
VI**

Meditații la Evanghelia după Luca

Ratio et Revelatio
2023

Redactor: Otniel Vereş
Coperta: Stejărel Decu-Jerep
DTP: Stejărel Decu-Jerep

Tipărit la Print Expert, Oradea

Ilustrație coperta I: Sfântul Luca, miniatură, Evangheliarul de la Mănăstirea Lindisfarne, Anglia (710-721). Autorul este (probabil) Eadfrith, episcop de Lindisfarne (698-721). Evangheliarul de la Lindisfarne se găsește la British Library.

Copyright © Ratio et Revelatio, 2023

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DANĂ, WILHELM

Mysterium Christi / Wilhelm Dancă. - Oradea:
Ratio et Revelatio, 2020 - 6 vol.
ISBN 978-606-9659-17-5

Vol. 6: Meditații la Evanghelia după Luca. - 2023.

Conține bibliografie. - ISBN 978-606-9659-62-5

2

Editura Ratio et Revelatio, Oradea
Str. Sofiei nr. 3, Oradea, Bihor, România, 410183
e-mail: office@ratioet revelatio.com
www.ratioet revelatio.com

Cuprins

Cuvînt-înainte	9
Trei femei-filozof se întîlnesc cu Isus Christos	19
Discipolul care trece prin „Cana Galileii” devine frate ..	31
Începutul credinței nu e o carte, ci un eveniment	39
Identitatea creștină are nevoie de repere	47
Avem nevoie de iubire adevărată, nu falsă sau verosimilă	53
Să trecem de la Isus al meu la Isus al tuturor!	59
„Client” sau penitent la spovadă?	65
Sîntem chemați să devenim pescari de oameni	73
Spiritul de sărăcie și gloria Bisericii lui Christos	79
Fericirea adjectiv e stare de încredere în Dumnezeu ..	85
Iubirea dușmanilor golește inima de ostilitate	93
Cum așa, noi să-i iubim pe dușmanii noștri?	101
Să mă cunosc pe mine, ca să Te cunosc pe Tine!	107
Conștiința educată zidește punți sau relații	113
Am primit darul libertății, dar cum să rămînem liberi?	117
Cîteva recomandări pentru a fi misionar	125
Discipolul nu impune Evanghelia, ci o propune	133
Omul este o ființă vulnerabilă și fragilă	139
Aproapele aproapei se devine	145
Ospitalitatea vindecă sclavii „datoriei”	151
Ospitalitatea începe cu ascultarea străinului	157
Tatăl nostru care ești în ceruri, nu la tarabă	163
Domnul Christos critică nu bogăția, ci pofta de avere	169
Vizita lui Dumnezeu nu se programează, ci se pregătește	175

Calea spre Cer este strîmtă, dar Cerul este larg	181
Cum să rezistăm la „primatul” eului din lumea bufetului suedez?	187
Viața este o sărbătoare, să nu o transformăm în concurs!	193
Formarea discernămîntului și urmarea lui Christos ...	199
Idolatria eului, sursa rătăcirilor noastre de multe feluri	205
Bunătatea divină e gratuită și absolută, să ne bucurăm!	211
Rostul vieții e să ai prieteni, nu bani	217
Să trecem de la idolatrie sau autolatrie la teolatrie! ...	223
Dacă iadul nu ar exista, ar trebui inventat	229
Iadul, locul în care oamenii nu au nume	237
Încrederea creează prosperitate, inclusiv în viața spirituală	243
Recunoștința, floare rară chiar și la creștini	249
Să trecem de la christianofilie la filoxenie!	257
Rugăciunea, cel mai semnificativ gest creștin	263
Rugăciunea se îndreptată spre cer, nu spre noi înșine!	269
Cine se roagă niciodată nu va fi singur	275
Convertirea, nu prin constrîngere, ci prin atracție ..	281
Zaheu, șeful vameșilor, model de convertire	289
Căsătoria este o realitate nu penultimă, ci ultimă ...	295
Murim așa cum trăim, cu sau fără Dumnezeu	303
Nu vă temeți, toate trec, Christos rămîne!	311
Să trăim cu ochii deschiși, mai ales în vremuri tulburi!	317
Christos Rege și corectitudinea politică	325
Christos Rege iartă și oprește rostogolirea răului ...	331
Parabola Fiului Risipitor la Rainer Maria Rilke	337
GHID LITURGIC, ANUL C	345
BIBLIOGRAFIE	349

*Fraților mei,
Adrian și Ionel*

Cuvînt-înainte

Evanghelia după Luca a fost scrisă de un medic păgîn, originar din Antiohia Siriei, între anii 80-90, care nu a participat direct la activitatea publică a lui Isus, asemenea celor doisprezece apostoli, dar care l-a însoțit pe Sfîntul Apostol Paul în călătoriile sale misionare în mai multe comunități creștine din Asia Mică între anii 50 și 58.

Născut în anul 10 d.Chr., Luca s-a convertit la credința creștină în anul 44, anul în care Sfîntul Apostol Paul a ajuns la Antiohia. Se menționează numele lui Luca în *Epistola către Filemon* (v. 24), în *Scrisoarea către Coloseni* (4, 14) și în *Scrisoarea a doua către Timotei* (4, 11), scrisori care sînt atribuite celui supranumit „apostolul neamurilor”. Potrivit unor Sfinți Părinți ai Bisericii – de exemplu, Irineu, Ieronim, Grigore de Nazianz – Luca ar fi scris *Evanghelia* și *Faptele Apostolilor* în Ahaia (Grecia). Luca a murit răstignit, împreună cu Sfîntul Apostol Andrei la Patras (Grecia), iar osemintele sale au ajuns la Constantinopol. Mai tîrziu, în timpul cruciadelor, relicvele trupului său au fost mutate la Padova, în bazilica „Sfînta Iustina”, unde se găsesc și astăzi, dar nu toate, căci capul este la Praga, începînd din sec. al XIV-lea, în catedrala „Sfîntul Vitus”. Sărbătoarea liturgică în cinstea Sfîntului evanghelist Luca, se celebrează în fiecare an la data de 18 octombrie, iar în iconografie el este

reprezentat cu un taur sau un bou, ori un vițel care îi stă alături. Potrivit Sfântului Ieronim și episcopului Victorin de Ptuj (+304), din Slovenia de astăzi, taurul îl evocă pe Zaharia, tatăl Sfântului Ioan Botezătorul, despre care se vorbește la începutul *Evangheliei după Luca*, căci, în calitate de slujitor la Templul din Ierusalim, preotul Zaharia oferea sacrificii de tauri.

Luca, adică „purtătorul de lumină”, a primit o educație aleasă, în spiritul culturii greco-elenice, în conformitate cu nivelul profesiei de medic pe care o exercita. Limba greacă folosită în lucrările sale este fluentă și elegantă, lăsând să se întrevadă pe alocuri influențele stilului adoptat de istoricii greci din timpul său. Cunoștea foarte bine Biblia în traducerea greacă, adică Septuaginta sau Vechiul Testament tradus din ebraică în greacă de cei șaptezeci de înțelepți în secolul al III-lea, î.Chr., la Alexandria (Egipt). Cunoștea foarte bine și genul literar numit „evanghelie”, care a fost propus pentru prima dată de Marcu, cu scopul de a prezenta activitatea publică, patima, moartea și învierea lui Isus.

Luca, spre deosebire de Sfântul evanghelist Marcu, a introdus amintiri despre copilăria lui Isus, așa cum a făcut și Matei, dar spre deosebire de acești doi evangheliști, el a pus în centrul *Evangheliei* sale mai multe discursuri ale lui Christos, foarte bine articulate din punct de vedere religios și literar, și și-a conturat *Evanghelia* cu o descriere personală și originală a aparițiilor lui Isus înviat.

Evanghelia după Luca nu este o lucrare autonomă, așa cum este cazul la Matei și Marcu, fiind strâns legată de *Faptele Apostolilor* în care ni se arată că făgăduințele făcute de Dumnezeu lui Israel s-au împlinit în Isus Christos și că mîntuirea promisă lui Israel și desăvîrșită

în Isus a ajuns și la popoarele păgâne. Scopul celor două părți ale lucrării este să-l convingă pe Teofil, și pe alții ca el, de validitatea învățaturii primite. Pentru a atinge acest obiectiv, Luca arată că învățătura reprezentanților Bisericii primare este întemeiată pe predicarea și învățătura Domnului Isus Christos, care, mai întâi, în timpul vieții și activității sale publice, a ales mai mulți ucenici, apoi i-a pregătit și i-a trimis în lume să vorbească, în principal, despre Învierea sa și despre toate câte le-a făcut. (*Fapte 10, 37-42*).

Luca, spre deosebire de ceilalți doi evangheliști sinoptici, are o contribuție proprie ce se desfășoară pe aproximativ zece capitole, începând cu *capitolul 9, 51* și terminând cu *capitolul 18, 14*. Dacă cineva dorește să cunoască în profunzime mesajul lui Luca, trebuie să înceapă cu lectura acestei părți a Evangelhiei lui, care are forma unei mari „călătorii” pe care o face Isus începând din Galileea, trecând prin Samaria și ajungând la Ierusalim, acolo unde moare și învie. Isus „călătorește” însoțit de discipolii săi și de mari mulțimi de oameni, predicând treptat despre subiectele caracteristice ale catehezei sale, astfel că această „călătorie” se transformă într-o invitație la a-L „urma pe Christos”, ceea ce înseamnă parcurgerea mai multor etape de maturizare a credinței și de trăire a vieții evanghelice. Este vorba de o schemă de interpretare a drumului credinței cu Isus ca anticipare a călătoriilor misionare ale Bisericii, despre care Luca a vorbit în *Faptele Apostolilor*, deoarece Isus – un lucru pe care nu-l găsim la ceilalți sinoptici – își desfășoară misiunea și în Samaria, adică într-o lume non-iudaică, deschizând astfel calea predicării Evangelhiei la neamurile păgâne.

Secțiunea cuprinsă între capitolele 9 și 18 conține numeroase parabole – cele mai multe dintre ele se găsesc doar la Luca –, bogate din punct de vedere teologic și remarcabile din punct de vedere literar. Amintind câteva dintre ele care au în centrul lor personaje cum sînt: bunul samaritean, fiul risipitor, Lazăr și omul cel bogat, vameșul și fariseul, observăm că toate sînt traversate de tema milostivirii lui Dumnezeu care cheamă la convertire.

Luca, avînd la îndemîină un material care provenea din alte surse decît cele folosite de Marcu și Matei, a introdus în *Evangelhia* sa două mici secțiuni: prima, care se referă la varianta scurtă a Predicii de pe Munte (*Luca* 6, 17 - 8, 13), și a doua, care vorbește despre convertirea lui Zaheu (*Luca* 19, 1-28).

Așadar, Luca se deosebește de ceilalți doi sinoptici atît în privința surselor pe care le valorifică în mod original, cît și în privința perspectivelor multiple de încadrare a istoriei vieții lui Isus și a istoriei Bisericii primare.

Prima dintre ele este istoria mîntuirii în care Luca subliniază faptul că planul universal al lui Dumnezeu de mîntuire a lumii s-a realizat în timpul vieții lui Isus Christos, care a împlinit profețiile din Vechiul Testament (*Luca* 22, 22: „Fiul Omului merge după cum a fost stabilit”), și că această mîntuire este extinsă acum la toată omenirea prin vestirea lui Christos de către Biserică (*Fapte* 4, 12: „Și nu este în nimeni altul mîntuirea, pentru că nu este niciun alt nume sub cer dat oamenilor, în care trebuie să fim mîntuiți”).

A doua perspectivă „lucană” leagă istoria vieții lui Isus și a Bisericii de istoria umană. Observăm lucrul acesta în trimiterile la evenimente și la personalități politice și religioase cunoscute din Palestina sau din Imperiul Roman. De exemplu, vorbind despre nașterea lui Ioan

Botezătorul, Luca scrie că „era în zilele lui Irod” (*Luca* 1, 5), sau, introducând predicarea lui Ioan Botezătorul, precizează timpul acțiunii: „În anul al cincisprezecelea al domniei lui Tiberiu Cezar, pe cînd Ponțiu Pilat era guvernator al Iudeii, Irod, tetrarh al Galileii, Filip, fraatele său, tetrarh al ținutului Itureii și Trahonitidei, iar Lisania, tetrarh al Abilenei, pe timpul arhierilor Anna și Caiafa” (*Luca* 3, 1-2). Pentru a prezenta nașterea lui Isus, spune: „În zilele acelea, a venit un decret din partea lui Cezar August ca să se facă recensămînt pe tot pămîntul. Acest recensămînt a fost primul, pe cînd Quirinius era guvernator al Siriei” (*Luca* 2, 1-2).

O altă viziune specifică la Luca este despre caracterul legal al prezenței Bisericii în istorie. Astfel se explică preocuparea lui de a argumenta că, de fapt, creștinătatea este o formă legitimă de cult în Imperiul Roman, o religie capabilă să vină în întîmpinarea nevoilor spirituale ale oamenilor la fel ca religia romană. Fiind atent la această problemă, Luca a subliniat că guvernatorul roman Pilat a spus de trei ori despre Isus: „Nu găsesc nicio vină în omul acesta” (*Luca* 23, 4). De asemenea, Luca a dovedit, în *Faptele Apostolilor*, că împlinirea firească și logică a iudaismului este în creștinism și, de aceea, creștinii trebuie să se bucure de aceeași toleranță și libertate care, în mod tradițional, erau acordate doar iudeilor de către puterea romană (*Fapte* 26, 2: „Mă consider fericit, o, rege Agripa, că astăzi, înainte ta, mă pot apăra de toate acuzele pe care mi le aduc iudeii”).

Această perspectivă asupra legitimității Bisericii în istorie are consecințe importante în ceea ce privește așteptarea *parousiei* (a doua venire) iminente a Domnului, în sensul că a diminuat atenția pe care i-o acorda

comunitatea primară, afirmînd că Domnul se poate întoarce oricînd, însă cel mai important lucru este trăirea Cuvîntului lui Isus în fiecare zi. De exemplu, *Luca* 9, 23: „Dacă cineva vrea să vină după mine, să renunțe la sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să mă urmeze!”. Accentul cade pe prezentarea lui Isus drept model și călăuză în viața ucenicului.

Evangelhia după Luca îi cere discipolului să se identifice cu Învățătorul care poartă de grijă și îi mîngîie pe cei săraci, pe cei închiși și asupriți, pe cei neînsemnați și încercați, pe cei care sînt excluși din comunitate, pe păcătoșii publici, și, în general, pe toți aceia care nu au pe nimeni în afară de Dumnezeu. De exemplu, *Luca* 4, 18: „Duhul Domnului este asupra mea, pentru aceasta m-a uns, să duc săracilor vestea cea bună; m-a trimis să proclam celor captivi eliberarea, celor orbi, vederea, să redau libertatea celor asupriți”.

O ultimă perspectivă este încadrarea întregii vieți a lui Isus în lumina evenimentelor pascale. Evenimentul de la Emaus, de altfel una dintre contribuțiile lucane la lista aparițiilor lui Isus înviat, explică într-un mod original semnificația Parabolei Bunului Păstor. Christos înviat, mergînd pe cale, deci în timpul unei „călătorii”, îi caută pe cei doi ucenici care și-au pierdut credința și speranța, și, după ce îi găsește, îi aduce din nou la Ierusalim, lăsîndu-le drept moștenire sensul (interpretarea) Scripturilor și hrana euharistică. Aici, plini de bucuria întîlnirii cu Isus Înviat, discipolii participă la evenimentul Coborîrii Duhului Sfînt, care marchează începutul Bisericii în istorie.

Și încă ceva legat de deosebirile dintre *Evangelhia după Luca* și celelalte *Evangelhii*: Luca se remarcă prin faptul că a subliniat mila și compasiunea lui Isus (*Luca* 7,

41-43), rolul Duhului Sfânt în viața Domnului Isus și a ucenicului (*Luca 4, 1*), importanța rugăciunii (*Luca 3, 21*), atenția față de femei (*Luca 7, 11-17*). În viziunea lui, Isus îi cheamă pe toți oamenii la convertire și pocăință (*Luca 5, 32*), dar pe discipoli îi invită pe fiecare în parte să se desprindă total de familia lor și de bunurile materiale (*Luca 9, 57-62*). Acela care răspunde cu credință și pocăință la Cuvântul lui Isus primește mântuirea (*Luca 2, 30-32*), pacea (*Luca 2, 14*) și viața (*Luca 10, 25-28*). Pe scurt, pentru Luca, Isus Christos este Evanghelizatorul (*Luca 4, 18*), cel care a primit de la Tatăl misiunea de a-i sluji pe cei săraci, și Mântuitorul (*Luca 1, 17*), cel care îl dă lumii pe Duhul Sfânt (*Luca 24, 49*).

Volumul *Meditații la Evangelia după Luca*, pe care îl pun acum în mâinile cititorilor, nu ar fi apărut în aceste minunate condiții editoriale dacă nu aș fi fost ajutat de mai multe persoane cu inimă mare. Țin să le mulțumesc sincer tuturor acestora și să le asigur că nu voi înceta să mă rog pentru ele. Le mulțumesc în mod special credincioșilor care, în duminicile de peste an din anii 2019 și 2022, le-au ascultat „pe viu” și știu bine care au fost reacțiile lor manifestate de cele mai multe ori pe chipurile lor luminoase. Tot ei m-au încurajat să continui drumul de pregătire pentru transcrierea, corectarea și publicarea acestor meditații.

Vreau să le mulțumesc din suflet colaboratorilor, prietenilor și binefăcătorilor care au „simțul cărții” și care au dedicat o parte din timpul lor prețios pentru a contribui la buna redactare a acestui volum care, sînt convins, va rodi spiritual în viețile cititorilor. Îi asigur că bucuria cea mare, aceea de a-i face pe alții să

se bucure de prezența lui Dumnezeu care vorbește în Domnul Christos, Cuvîntul întrupat, se va întoarce la ei și, într-un anumit fel, le va mîngîia sufletele. În fine, mulțumesc mult editurii „Ratio et Revelatio”, în special domnului director, dr. Otniel Vereș, care găzduiește cu multă răbdare și generozitate, în spirit ecumenic, publicarea seriei „Mysterium Christi”, ajunsă acum la volumul al VI-lea.

Îi invit pe cititori să deschidă cu încredere acest volum și să citească *Meditațiile la Evanghelia după Luca* pentru că ele sînt de folos pentru minte, inimă și viață.

Mi-a povestit recent o doamnă , care are o rudă în vîrstă internată într-un azil de bătrîni, că obișnuiește să o viziteze duminica, prilej cu care îi citește și cîte o meditație din cele publicate. Astfel a descoperit că volumele au la sfîrșit un *Ghid liturgic* și că în acest fel se poate identifica meditația la Evanghelia duminicii respective. Pe lîngă *Ghid*, toate volumele, deci și volumul de față, conțin o *Bibliografie* scurtă, unde indic cîteva titluri de cărți și filme cu ajutorul cărora se pot aprofunda unele tematici de viață spirituală.

Structura fundamentală a volumelor din seria „Mysterium Christi” este caracterizată de dialogul dintre rațiune, credință și imaginație, de aceea prima meditație are un caracter filozofic, iar ultima se inspiră din literatură (proză sau poezie), pe cînd toate celelalte aprofundează teologic, pastoral și spiritual una dintre *Evangheliile*.

Consider că, la fel ca celelalte volume ale seriei „Mysterium Christi”, și volumul de față este unul prietenos și poate fi citit fie urmînd ordinea cronologică a

Mysterium Christi VI
Meditații la Evanghelia după Luca

duminicilor de peste an, fie alegînd la împlinire o meditație după nevoile spirituale ale fiecăruia.

*În sărbătoarea Sfîntului Iosif,
patronul Bisericii universale,
19 martie 2023*